

Mandela leyslatin

SUNNUDAGIN var ein av heimsins mest umrøddu monnum, Nelson Mandela, leyslatin úr fongslinum í Suðurafrika, har hann hevur sitið í meira enn 27 ár. Ein hending, sum saman við teimum mongu kollveltandi broytingunum í Eystur-europa hesa seinastu tíðina, gevur okkum vónir um ein tryggari og betri heim. Ein hending, sum er við til at bróta niður múrar millum hvít og svart. Ein hending, sum gevur okkum vón um, at tann stóri svarti meirilutin í Suðurafrika kann síggja fram móti ljóssari og rættvísari tíðum.

TAD var suðurafrikanski stjórnarleiðarin de Klerk, sum tók avgerðina at leyslatin Mandela. Hetta var ein skilagóð avgerð, sum gevur okkum vónir um, at tað møguliga fer at eydnast at vinna teimum svørtu javnrættindi uttan blóðugt stríð. Men tað er greitt, at við hesi hending er bert skjót settur á. Hevur tú sagt A er tú noyddur at siga B osfr. De Klerk noyðist nú at halda fram við demokratiseringini, sjálvt um hetta fer at elva til stórt móttýst frá teimum víðgongdu hvítu. Hesi vilja nevnliga ikki síggja broytingar. Tey síggja helst tey svørtu búgvandi í smálandum fyrri seg við avmarkaðum møguleikum í mun til tey hvítu. Hesi hvítu vilja gera alt tey eru ment fyrri at steðga royndunum at bróta niður múrar apartheids. Tað er heldur ikki so lægið, at tey oftani verða mett at hava stóra virðing fyrri tí politikki ella ideologi, sum nazistarnir stóðu fyrri.

Í tí stóra sovjetsamveldinum hava vit seinastu árin verið vitni til nógvar broytingar. Og aftanfyrri hesar stendur ein maður, Gorbátjov. Nú Mandela er latin leysur kunnu vit rokna við stórum broytingum í Suðurafrika eisini. Í báðum førunum er talan um menn, sum hava dirvi og skil til at síggja, hvat má gerast kosta hvat tað vil, og tí eru tað uttan iva mong, sum vilja av við teir. Tað er tí inniliga vón okkara, at bæði Gorbátjov og Mandela verða lív lagað at fremja tær so neyðugu broytingar bæði í Sovjetsamveldinum og Suðurafrika. Vit mugu so eisini vóna, at intentionir de Klerk eru ærligar og veruligan, at hann ikki gevst á hálfari leið ella bakkar fyrri teimum víðgongdu av teimum hvítu.

TAD er vissuliga í tøkum tíma, at Mandela er leyslatin. Hann er kanska tann einasti, sum er førur fyrri at sameina tey svørtu, og hann er helst tann einasti, sum hvítu leiðararnir kenna seg tryggja at sita til samráðingarborðið við. Teir virða hann fyrri treiskni og dirvi hansara, og teir ræðast hann eisini, tí hann er so avhildin millum tey svørtu. Henda ræðsla teirra fyrri honum skal meira skiljast so, at teir vita, at skuldi okkurt hent Mandela, tá verður tað ikki lukklugt at vera hvítur í Suðurafrika. At de Klerk tí hevur

tikið avgerðina at lata henda kendasta og best umtókta av øllum svörtum leiðarum leysan kemst helst eisini av, at de Klerk metir Mandela at vera tann rætta mannin at samráðast við. Tí hóast sína fortíð í ANC, so heldur de Klerk henda mannin at vera ein hóvligan og klókan mann, sum ikki leypir framav. Helst er bygt upp álit teirra millum, men sjálvandi er enn alt ov tíðliga at siga nakað við vissu um hetta. Tað fáa vit meira at vita um í komandi tíð.

TAD verður spennandi at fylgja gongdini í Suðurafrika komandi mánaðirnar. Tað er greitt, at víðgongd hvít fara at gera alt fyrri at forkoma royndunum hjá de Klerk og Mandela at broyta víðurskiptini hjá teimum svörtu. Spurningurin nú er so eisini, hvat Mandela fer at krevja av de Klerk. Hvat fara aðrir svartir leiðarar av krevja av Mandela sum samráðingarleiðara! Hvat kann de Klerk ganga við til osfr. Jú nógvir eru spurningarnir. Ein spurningur er tó heilt greiður, og hann er, at tey svørtu vilja ikki hava eina hálva loysn, eina

loysn, sum bara lutvíst gongur teimum á móti. Antin fult demokrati og javnbjóðis rættindi við tey hvítu ella framhald av stríðnum, eisini um neyðugt við vápnun.

MANDELA hevur longu gjørt greitt, at tað hann ónskir, og hetta krav tykist at vera ófrávikiligt, tað er "ein maður - ein atkvøða". Tástaðni hava tey svørtu javnbjóðis rættindi við tey hvítu. Hvíta stjórnin sigur seg vilja ganga við til at broyta valskipanina, men hevur latið tey svørtu vita, at talan verður um eina ella aðra valskipan, sum gongur tí svartu meirilutanum á móti. Óttin millum tey hvítu fyrri, at tey svørtu koma til ræðið er stórur, tí við at broyta valskipanina soleiðis sum tey svørtu vilja tað, merkir tað í høvuðsheitum, at tey hvítu missa stóran part av valdi sínum. Tey hvítu bera tá av álvara ótta fyrri lívinum. Tað er henda ótta teir svørtu leiðararnir nú skulu til at sannføra hvítu stjórnina um ikki verður veruleiki. Endamálið er at svørt og hvít kunnu liva lið um lið í einum framtíðar Suðurafrika.

HER verður nógv at umrøða, nú samráðingar standa fyrri. Tað er ilt at meta um nú, hvat fer at henda. Men tað at Mandela er leyslatin er so ein byrjan, ein sera týðningarmikil byrjan og eitt týðandi støði at byggja víðari á, nú tað ræður um at betra um víðurskiptini hjá teimum svörtu. Men apartheid fer ikki at hvørva við eitt nú Mandela er leyslatin. Tað fer uttan iva at taka drúgvu tíð at røkka endaligum loysnum. Leyslatningin av Mandela er ein liður í hesi process. Hann skal verða tað liðið, sum fær gongd á og kann skunda undir eina skjóta loysn.

ENN er ov tíðliga at meta um, hvat Mandela fer at fáa burtur úr sínum royndum at vinna teimum svørtu javnbjóðis rættindi við samráðingarborðið. Men næstu ferð svenska nobelnevndin skal til at kjósa sær ein vinnara av nobelfriðarheiðurslønini, so mugu vit bara vóna, at Mandela fer at standa frammaliga á listanum. At hesin maður hevur halgað alt lív sítt fyrri eini so týðningarmiklari sök sum hesi og hevur sitið í fongslu meginpartin av ævi síni fyrri somu sök, tað eigur at viga tungt, tá avgerð skal takast um ein komandi avtakara av nobelfriðarheiðurslønini.

TAD stendur eisini pára greitt, at við eini tilikari víðurkenning fer Mandela at verða enn betur førur fyrri at stríðast fyrri rættvísis sök teirra svørtu. Tað vildi verið tann størsta víðurkenningin, sum umheimurin kundi givið Mandela og annars øllum teimum svörtu í Suðurafrika, sum dagliga stríðast ímóti teirra ómenniskjansligu aparheidskipanini.

EISINI føroyingar hava eithvørt samstarv við Suðurafrika. Men vit hava eisini samtykt bann, sum tó hevur givið undantakslovi fyrri samarbeiði, sum longu var í gongd, tá bannið varð samtykt. Hvussu nú við hesum samstarvi! Løgmaður nam við henda spurning í eini útvarpssamrøðu sunnudagin. Hann fegnaðist um gongdina í Suðurafrika og helt fyrri, eins og tann brettska Margaret Thatcher hevur gjørt tað, at nú eiga vit at umhugsa at slaka uppá tað handilshann, sum er sett í verk móti Suðurafrika. Løgmaður vísti á, at frá 1. mars í ár verður ikki møguligt at hava handilssamband við Suðurafrika. Hetta hevur okkara lögting samtykt. Nú heldur lögmaður víðurskiptini vera so nógv broytt í Suðurafrika, at vit eiga at broyta hetta.

OKKARA metan er tann, at hvørki føroyingar ella aðrir eiga nú beinavegin Mandela er leyslatin at sleppa øllum sanktiónum móti Suðurafrika. Tí hóast Mandela er leysur aftur, so er apartheid framvegis livandi í Suðurafrika. Vit eiga at geva royndunum hjá de Klerk ans og allan stuðul, men vit mugu heldur ikki leypa framav og taka nærum einasta vápn, sum tey svørtu hava havt, nevnliga sanktiónirnar móti apartheid, burt. Lat okkum heldur vita, hvussu leikur fer fram. jamu